NORAKSTS

Lieta Nr. C17165312

SKC-84/2017

Civillietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa

S P R I E D U M S

Rīgā 2017.gada 31.martā

Augstākā tiesa šādā sastāvā:

tiesnesis referents Aigars Strupišs

tiesnese Ļubova Kušnire

tiesnesis Valerijs Maksimovs

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar /pers. C/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2014.gada 12.marta spriedumu SIA „UniCredit Leasing" prasībā pret /pers. C/ par parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA „UniCredit Leasing" 2012.gada 28.novembrī cēlusi Jūrmalas pilsētas tiesā prasību pret /pers. C/ par parāda piedziņu, kurā lūgusi piedzīt parādu 2787,84 Ls, valsts nodevu 194,70 Ls un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 3,30 Ls, piedziņu vēršot uz atbildētāja naudas līdzekļiem, kustamo un nekustamo mantu, kā arī naudas līdzekļiem, tai skaitā kredītiestādēs.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.2] Starp prasītāju un atbildētāju 2008.gada 28.jūlijā noslēgts finanšu līzinga (nomas pirkuma) līgums, saskaņā ar kuru prasītāja iegādājusies savā īpašumā automašīnu /TL marka/ (turpmāk – līzinga priekšmets), kura tajā pat dienā nodota atbildētāja turējumā.

Saskaņā ar līzinga līgumu atbildētājs apņēmies samaksāt prasītājai maksājumus, kas ir pamatsumma 30 700 EUR un kredītprocenti 8583,43 EUR, veicot tos reizi mēnesī saskaņā ar maksājumu grafiku un prasītājas izrakstītajiem rēķiniem.

[1.2] Sākot ar 2008.gada oktobri atbildētājs līzinga maksājumus veicis neregulāri, pēdējo maksājumu 106,52 EUR veicot 2011.gada 9.augustā. Pēc vairākkārtējiem brīdinājumiem atbildētājs savas saistības pret prasītāju neizpildīja, tāpēc, nosūtot paziņojumu par līguma vienpusēju izbeigšanu, prasītāja 2011.gada 17.oktobrī izbeigusi līguma darbību un pieprasījusi nekavējoties nodot līzinga priekšmetu.

[1.3] Līzinga priekšmets prasītājas valdījumā pārņemts 2011.gada 21.novembrī. Prasītāja 2012.gada 11.aprīlī pārdevusi līzinga priekšmetu par 15 000 EUR (neieskaitot pievienotās vērtības nodokli). Saņemtā naudas summa pilnā apmērā nesedza atbildētāja saistības, un tādējādi viņa saistības 2012.gada 14.novembrī pēc līzinga priekšmeta pārdošanas ir 2787,84 Ls, ko veido pamatsumma 1182,19 Ls, izrakstītie un neapmaksātie rēķini Nr. /numurs/, Nr. /numurs/, Nr. /numurs/ un Nr. /numurs/ kopsummā par 1153 Ls, kredītprocenti par laiku no 2011.gada 30.septembra līdz 2012.gada 14.novembrim 452,65 Ls.

Līgumsods par laiku no 2011.gada 8.septembra līdz 2012.gada 14.novembrim ir 491,14 Ls un papildu izdevumi 482,94 Ls, taču tos prasītāja atcēlusi.

[1.4] Prasība pamatota ar Civillikuma 1587., 1589., 1770.pantu, 1720.panta otro daļu un 1779.pantu.

[2] Ar Jūrmalas pilsētas tiesas 2013.gada 5.jūnija spriedumu prasība apmierināta pilnīgi. Tiesa no atbildētāja prasītājas labā piedzinusi pamatsummas parādu 1182,19 Ls, parādu par izrakstītajiem un neapmaksātajiem rēķiniem 1153 Ls un kredītprocentus par laiku no 2011.gada 30.septembra līdz 2012.gada 11.aprīlim 415,38 Ls, kopā 2750,57 Ls, tiesas izdevumus 197,06 Ls, kopā 2947,63 Ls. Izbeigta tiesvedība daļā par kredītprocentu 37,27 Ls piedziņu par laiku no 2012.gada 12.aprīļa līdz 2012.gada 14.novembrim. No atbildētāja valsts labā piedzīti ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 4 Ls.

Pirmās instances tiesa atzinusi, ka finanšu līzinga (nomas pirkuma) līgums noslēgts tiesiski un pusēm saskaņā ar Civillikuma 1587.pantu ir pienākums izpildīt apsolīto. Prasītāja savas saistības, iegādājoties automašīnu un nododot to atbildētājam, pildījusi, bet atbildētājs savas saistības pienācīgi nav pildījis, veicot apmaksu neregulāri un neapmaksājot izrakstītos rēķinus. Līdz ar to pamatota ir prasība par pamatsummas 1182,19 Ls un neapmaksāto rēķinu summas 1153 Ls piedziņu.

Tāpat pirmās instances tiesa atzinusi, ka pamatota ir prasība piedzīt no atbildētāja nesamaksātos kredītprocentus 415,38 Ls par laiku no 2011.gada 30.septembra līdz 2012.gada 11.aprīlim šādu apsvērumu dēļ.

Saskaņā ar Civillikuma 1753. un 1946.pantu, un atbilstoši finanšu līzinga līguma 3.1.punktam līzinga ņēmējam ir pienākums samaksāt līzinga devējam administrēšanas maksu, pirmo maksājumu, kā arī visus līzinga maksājumus, tai skaitā kredītprocentus (..).

Finanšu līzinga Vispārējos noteikumos ir noteikts, ka līzinga maksājums ir maksājums, kas līzinga ņēmējam jāmaksā līzinga devējam saskaņā ar līzinga devēja nosūtītajiem rēķiniem. Līzinga maksājums sastāv no līzinga pamatsummas un kredītprocentu maksājumiem (..). Savukārt kredītprocenti ir atlīdzība par kredītresursu izmantošanu, kas saskaņā ar līguma noteikumiem līzinga ņēmējam jāmaksā līzinga devējam (..). Kredītprocenti sastāv no kredītprocentu likmes fiksētās daļas, kas tiek noteikta šā līguma Speciālajos noteikumos, un kredītprocentu likmes mainīgās daļas.

Finanšu līzinga līguma Speciālajos noteikumos puses vienojušās par procentu likmes fiksēto daļu 3.000 procentiem, GPL: 8,93 procenti (gada procentu likme), kā arī procentu likmes mainīgo daļu, kas vienāda ar 3 mēnešu EURIBOR likmi.

Kredītprocenti atbildētājam aprēķināti par izmantotajiem, bet neatmaksātajiem naudas līdzekļiem, nevis par transportlīdzekļa turējumu noteiktā laika periodā un līdz ar to kredītprocentu aprēķinam nav saistības ar to, vai līzinga priekšmets atradies prasītāja turējumā vai atbildētāja valdījumā.

Ievērojot Civilprocesa likuma 223.panta 4.punktu un to, ka tiesas sēdē prasītāja pārstāve atteikusies no prasības daļā par kredītprocentu 37,27 Ls piedziņu par laiku no 2012.gada 12.aprīļa līdz 2012.gada 14.novembrim, tiesvedība šajā daļā izbeidzama.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētāja apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2014.gada 12.marta spriedumu prasību apmierinājusi. No atbildētāja prasītājas labā piedzīts pamatsummas parāds 1182,19 Ls, parāds par izrakstītajiem un neapmaksātajiem rēķiniem 1153 Ls un kredītprocenti par laiku no 2011.gada 30.septembra līdz 2012.gada 11.aprīlim 415,30 Ls, kopā 2750,57 Ls, kā arī tiesas izdevumi 197,06 Ls, kopā 2947,63 Ls. No atbildētāja valsts ienākumos piedzīti ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi apelācijas instances tiesā 10,34 EUR.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[3.1] Apelācijas instances tiesa saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.panta piekto daļu atzinusi, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertā motivācija ir pareiza un pietiekama, tādēļ tā pievienojusies pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai.

[3.2] Augstākās tiesas Senāta spriedumā lietā Nr. SKC-644/2013 ir atšķirīgi faktiskie apstākļi no izskatāmās lietas, līdz ar to pirmās instances tiesai nebija pamata savā spriedumā atsaukties uz šo spriedumu.

Līzinga līgumu nevar identificēt ar kādu atsevišķu Civillikumā noteiktu līguma veidu, jo tas ietver sevī vairāku dažādu līguma veidu – aizdevuma, nomas, dažkārt arī pirkuma līguma elementus. Tas, ka līzinga līguma noteikumi veido kompleksas šī darījuma dalībnieku saistības, kas nav nošķiramas viena no otras, atzīts arī judikatūrā *(sk. Senāta 2002.gada 27.februāra spriedumu lietā Nr. SKC-118)*. Tas attiecināms arī uz pušu saistībām izskatāmajā lietā pēc tam, kad līzinga devēja ir atkāpusies no līguma.

[3.3] Prasītāja ir izmantojusi līguma 8.2.6.3.punktā pielīgto tiesību vienpusēji izbeigt pirms termiņa no līguma izrietošās attiecības, ja līzinga ņēmējs neizpilda savas no līguma izrietošās saistības. Savukārt 8.4.2.punktā puses ir vienojušās, ka līguma pirmstermiņa izbeigšanas gadījumā līzinga devējam ir tiesības pārņemt savā valdījumā līzinga priekšmetu un pēc sava ieskata to pārdot.

Atbildētājs nav apmaksājis četrus rēķinus par kopējo summu 1153 Ls, kas bija par pamatu, lai prasītāja 2011.gada 17.oktobrī paziņotu atbildētājam par līguma darbības izbeigšanu, pieprasot līdz 2011.gada 25.oktobrim nodot līzinga priekšmeta valdījumu prasītājai. Atbildētājs automašīnu nodevis prasītājai 2011.gada 21.novembrī, un prasītāja 2012.gada 11.aprīlī atsavinājusi līzinga priekšmetu trešajai personai par 18 300 EUR (15 000 EUR ir transportlīdzekļa vērtība un 3300 EUR – pievienotās vērtības nodoklis 22 %).

[3.4] Prasītāja tikai 2012.gada 11.aprīlī varēja noteikt starpību starp summu, ko līzinga devēja ieguvusi, pārdodot līzinga priekšmetu, un nesaņemtajiem līzinga maksājumiem. Līdz minētajam datumam līzinga devējs veica darbības ar līzinga objektu saskaņā ar līguma noteikumiem. Secīgi, tieši minētais datums ir uzskatāms par līguma izbeigšanas datumu.

Atbildētāja pienākums maksāt kredītprocentus izriet no finanšu līzinga līguma 3.1.punkta un prasītājai bija tiesības līdz 2012.gada 11.aprīlim aprēķināt kredītprocentus no neapmaksāto rēķinu kopsummas.

Prasītājs ir atteicies no prasības daļā par līgumsoda un pārdošanas izdevumu piedziņas, tādēļ nav pamata procentu apmēru atzīt par nesamērīgu attiecībā pret kavētajiem maksājumiem.

[3.5] Saskaņā ar 8.6.punktu prasītāja aprēķinājusi, ka atbildētāja saistību apmērs pirms transportlīdzekļa pārdošanas ir 16 682,11 EUR, savukārt pēc pārdošanas 1682,11 EUR un atzīstams par pamatsummas parādu.

Prasība ir pamatota ar Civillikuma 1770. un 1779.pantu, un lietā nodibināts, ka līzinga līgumā puses paredzējušas noteikumus gan rīcībai ar līzinga objektu, ja līzinga devējs vienpusēji atkāpjas no līguma, gan šo noteikumu neizpildīšanas sekas. Aprēķins pamatots ar līguma 8.4. un 8.6.punktu.

Ņemot vērā Civillikuma 1785.pantu un līguma 8.4.2.punktu, pārdošanas cena nesedza līzinga priekšmeta vērtību, līdz ar to zaudējumu apmērs ir vienāds ar starpību, kas norādīta kā pamatsummas parāds 1182,19 Ls. Savukārt atbildētājam minēto izdevumu samaksas pienākums izriet no līguma 8.6.punkta. Tādejādi prasītāja pamatoti cēlusi prasību par zaudējumu piedziņu.

[4] Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniedzis /pers. C/, pārsūdzot spriedumu pilnā apjomā.

Kasācijas sūdzība attiecībā par kredītprocentu piedziņu pamatota ar šādiem argumentiem.

[4.1] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka finanšu līzings iekļaujams patērētāja kreditēšanas līgumu grupā, un uz to attiecas Patērētāju tiesību aizsardzības likums, kas var ierobežot līdzēju brīvību un piešķirt patērētājam priekšrocības, salīdzinot ar vispārējo darījuma veida tiesisko regulējumu.

[4.2] Konstatējot līguma izbeigšanas datumu, kad līzinga priekšmets ir atsavināts trešajai personai, tiesa nav ņēmusi vērā pušu apgalvojumus par finanšu līzinga līguma izbeigšanas datumiem. Ja atbilstoši Civillikumam nevar identificēt konkrētu līguma veidu un attiecināt to uz pušu saistībām pēc tam, kad līzinga devējs atkāpies no līguma, tad nav pamata secinājumam, ka prasītājai bija tiesības līdz 2012.gada 12.aprīlim aprēķināt kredītprocentus. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka prasītāja parāda aprēķinā ir norādījusi līguma izbeigšanas datumu 2011.gada 17.oktobri, savukārt atbildētājs uzskata, ka līguma izbeigšanas datums ir mantas nodošana prasītājai.

[5] Ar Augstākās tiesas Civillietu departamenta tiesnešu kolēģijas 2015.gada 15.decembra rīcības sēdes lēmumu ierosināta kasācijas tiesvedība sakarā ar /pers. C/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2014.gada 12.marta spriedumu daļā, ar kuru apmierināta prasība daļā par kredītprocentu piedziņu par laiku no 2011.gada 30.septembra līdz 2012.gada 11.aprīlim.

Pārējā daļā atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību, un atbilstoši Civilprocesa likuma 434.panta otrās daļas 1.punktam apelācijas instances tiesas spriedums šajā daļā stājies likumīgā spēkā.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījusi sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, Augstākā tiesa atzīst, ka spriedums atceļams daļā, ar kuru apmierināta prasība daļā par kredītprocentu par laiku no 2011.gada 30.septembra līdz 2012.gada 11.aprīlim piedziņu.

[6] Augstākā tiesa konstatē, ka SIA „UniCredit Leasing" cēlusi prasību pret /pers. C/ par saistību izpildīšanu, kas izriet no 2008.gada 28.jūlijā starp pusēm noslēgtā finanšu līzinga (nomas pirkuma) līguma pēc tā vienpusēja uzteikuma no prasītājas puses.

Prasījums par kredītprocentu 415,38 Ls par laiku no 2011.gada 30.septembra līdz 2012.gada 11.aprīlim piedziņu apmierināts, pamatojoties uz finanšu līzinga (nomas pirkuma) līguma speciālajos noteikumos norādīto procentu likmi un ievērojot to, ka kredītprocenti aprēķināti par izmantotajiem, bet neatmaksātajiem naudas līdzekļiem.

[7] Kā redzams no lietas materiāliem, atbildētājam 2011.gada 17.oktobrī ir paziņots par finanšu līzinga līguma darbības izbeigšanu. Savukārt tiesa secinājusi, ka prasītājai tikai 2012.gada 11.aprīlī bija iespējams noteikt, kādā apmērā atbildētājam pastāv neizpildītas saistības.

Apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi, ka par līguma izbeigšanas datumu ir uzskatāma diena, kad līzinga priekšmets ir atsavināts. Šāds secinājums neatbilst līzinga (nomas pirkuma) līguma noteikumiem, kas paredz saistības izbeigšanas kārtību.

Tādējādi tiesa nepamatoti atzinusi par pareizu prasībā norādīto procentu parāda aprēķinu, kurā norādīts, ka procenti aprēķināti līdz 2012.gada 12.aprīlim.

Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa par finanšu līzinga (nomas pirkuma) līguma izbeigšanas brīdi nepamatoti noteikusi automašīnas pārdošanas brīdi, nevis paziņojumā par līguma izbeigšanu norādīto datumu.

[8] Atbilstoši Augstākās tiesas judikatūrai jautājumā par tiesiskajām sekām, kas iestājas gadījumos, kad, pamatojoties uz Civillikuma 1589.pantu, viena līgumslēdzējpuse izlieto tiesību vienpusēji atkāpties no līguma, ar atkāpšanos no līguma notiek paātrināta norēķināšanās par atlikušo parādu un vairs nepastāv līgumisks pamats piemērot bijušā līguma noteikumus par līgumiskajiem procentiem (*sk. Senāta Civillietu departamenta 2013.gada 30.janvāra spriedums lietā Nr. SKC-644/2013 (paplašinātā sastāvā)*).

Lai gan minētajā nolēmumā vērtēts līgums par kartes konta atvēršanu un kredītlimita piešķiršanu (aizdevuma līgumu), tomēr būtiski ir tas, ka tiesa norādījusi uz tiesiskajām sekām līguma izbeigšanas gadījumā. Augstākās tiesas ieskatā minētajā nolēmumā izteiktās atziņas izmantojamas arī konkrētajā gadījumā, un nav pamata šobrīd mainīt judikatūru.

Līdz ar to prasītājai, kura izvēlējusies vienpusēji izbeigt līgumiskās attiecības, ir tiesības saņemt visu parāda – šajā gadījumā līzinga priekšmeta vērtību, kā arī procentus, kas uzkrājušies līdz līguma izbeigšanas brīdim, taču līgumisko kredītprocentu aprēķināšana pēc līguma izbeigšanas nav atzīstama par tiesiski pamatotu.

Augstākā tiesa atzīst, ka, nepareizi interpretējot Civillikuma 1589.pantu, apelācijas instances tiesa izdarījusi nepamatotus secinājumus par tiesībām saņemt līgumiskos procentus pēc līguma vienpusējas izbeigšanas. Līzinga priekšmeta pārdošanas brīdim var būt nozīme pamatparāda bāzes summas noteikšanai likumisko procentu aprēķināšanas nolūkos, bet tam nav nozīmes, nosakot līguma izbeigšanas brīdi.

[9] Līdz ar to ir pamats pārsūdzētā sprieduma atcelšanai daļā par kredītprocentu piedziņu par laiku no 2011.gada 30.septembra līdz 2012.gada 11.aprīlim piedziņu.

Atceļot spriedumu, atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai atmaksājama drošības nauda personai, kura to iemaksājusi.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu un 477.pantu, Augstākā tiesa

nosprieda:

atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2014.gada 12.marta spriedumu daļā, ar kuru apmierināta prasība daļā par kredītprocentu par laiku no 2011.gada 30.septembra līdz 2012.gada 11.aprīlim piedziņu un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt /pers. C/ iemaksāto drošības naudu 284,57 EUR.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnesis (paraksts) A.Strupišs

Tiesnese (paraksts) Ļ.Kušnire

Tiesnesis (paraksts) V.Maksimovs

NORAKSTS PAREIZS:

Tiesnesis A.Strupišs

Rīga, 2017.gada 31.marts